

Fiii lui Ion B., Ionel și Vintilă, au fost crescuți cu multă grija de tatăl lor care i-a inițiat de mici în tainele politice, folosindu-i ca secretari. După ce arată pe scurt personalitatea lui Vintilă B., autorul trece la fratele acestuia, Ionel. Războiul din 1913 îl găsește șef al partidului liberal. La parte, cu gradul de maior, la campania din Bulgaria. După cele ce vede acolo, cere regelui Carol, printr-o scrisoare, reforma agrară și lărgirea drepturilor politice. Războiul din 1914 ne găsește aliați cu Puterile centrale. La consiliul de coroană din acel an, rezistă tuturor presiunilor și impune neutralitatea României. Dornic ca să realizeze unirea Românilor, Ionel B. așteaptă numai momentul favorabil de a intra în război alături de aliați, cu care (Franța, Anglia, Rusia, Italia) încă la 4 August, încheiasă un tratat de alianță care ne recunoștea drepturile asupra provinciilor de peste Carpați. Războiul a trecut cu jefuri mari. La Congresul de pace de la Paris, Ionel B. s'a lovit de rea voință a acelor care, odată primejdia trecută, dictau deopotrivă aliaților ca și învinșilor. Dirzenia cu care a știut să ne apere interesele va rămîne în istorie. Cu întoarcerea lui Ionel B. de la Paris încheie autorul povestirea activității politice a celui care a făcut atât de mult pentru patria pe care a iubit-o mai presus de orice și pentru care s'a sacrificat.

Cartea d-lui Teodorescu este scrisă cu multă căldură și merită să fie citită, d-sa bazîndu-se, pentru afirmațiile pe care le face, pe mărturiile de primul ordin.

M. Idu

Onisifor Ghibu, *Un plan secret al guvernului unguresc din 1907 privitor la maghiarizarea Românilor din Transilvania*, Cluj 1940, p. 48.

Profesorul universitar clujan comentează cartea Ungurului Huszár Antal, *A magyarországi románok*. Bizalmas használatra, Budapest 1907. (Românii din Ungaria. Spre întrebuințare confidențială). Autorul¹⁾ cărții este un fost funcționar la Ministerul de Interne. Cartea s'a tipărit într'un număr restrîns de exemplare pentru membrii guvernului maghiar, deaceia nu se găsește decît foarte rar. România posedă două exemplare: unul se află la Academia Română, iar altul la Biblioteca Universității din Cluj. Voluminoasa lucrare este împărțită în mai multe capitole și în care se arată amănunțit mijloacele care pot duce la desnaționalizarea și contopirea poporului românesc din Ardeal, cu Ungurii. Huszár arată situația culturală a Românilor ardeleni. Se propune pentru atingerea scopului de mai sus: modificarea județelor românești și a cercurilor electorale, spre a se asigura superioritatea Maghiarilor; maghiarizarea bisericii greco-catolice române; desființarea integrală a autonomiei bisericii ortodoxe române; preoții și învățătorii fiind propagatorii conștiinței naționale, să fie supuși la o neîntreruptă supraveghere atît în studii, în lecturi, cit și la întruniri și conferințe; sub strict control să se țină în special seminariile apoi școlile normale și cele secundare nu numai în ceea ce privește per-

1) Autorul nu e Ungur, ci Evreu maghiarizat. Numele adevărat este Herskovitz.

sonalul didactic dar în ceea ce privește chiar și manualele didactice, societățile de lectură școlare și internatele; se accentuează că elevilor români din România trebuie să li se îngreueze primirea în școlile românești din Transilvania, etc. Huszár constată că cel mai periculos factor în calea maghiarizării îl formează asociația „Astra” care, prin congresele anuale pe care le ține, prin conferințe, serbări, baluri, reprezentații teatrale, etc., contribuie la unirea și înfrățirea Românilor ardeleni. Huszár cere controlarea acestei asociații iar Ministerul de Interne să supravegheze numirea membrilor, să aprobe bugetul, etc. „Astra” nu mai putea înființa noi despărțăminte decât cu anumite condiții. Se mai specifica chiar că pe viitor să nu se mai permită înființarea de asemenea asociații pe baze naționale. Presa românească fiind mijlocul de răspândire și de întreinere a conștiinței naționale trebuie să prigonită spre a nu se înmulți numărul ziarelor. Ca măsuri Huszár propune: mărirea cauțiunilor depuse de ziare, condamnarea Românilor la temniță ordinară în loc de cea de stat, etc. Pentru distrugerea Românilor pe teren economic-financiar, propunea limitarea băncilor românești printr'o serie întreagă de măsuri. Cartea se încheie cu propunerea ca să se desființeze organizația politică a Românilor ardeleni.

Cartea lui Huszár fiind tipărită într'un număr restrâns de exemplare pentru guvern, pentru străinătate s'a scos o altă ediție, din care s'au scos observațiile și propunerile autorului relative la Români și mijloacele pentru maghiarizarea lor.

Între anii 1907—1918, guvernele ungurești au pus în aplicare măsurile propuse de Huszár. Tratatul dela Trianon a pus capăt acestei stări de lucruri.

Articolul are și text în limba franceză.

M. Idu